

Лижва Едіта,
PhD з економіки, ад'юнкт,
Університет Яна Кохановського в м. Кельце ,
м. Кельце, Польща
Дибала Анна,
PhD з економіки, ад'юнкт,
Університет Яна Кохановського в м. Кельце ,
м. Кельце, Польща

СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ: БУТТЯ ТА ДІАПАЗОН

I. Вступ

Соціальні нововведення можуть бути описані як процес, в якому, як результат реакції на соціальні виклики, доставляються нові продукти та послуги, або інноваційні рішення. Вони характеризуються практично необмеженим тематичним діапазоном та можливістю їх використання практично у всіх сферах життя, економіці або політиці. Вони часто виникають у рамках співпраці між командними людьми, що представляють різні організації, установи, а також віддалені райони та сектори. Вони, як правило, є довгостроковим процесом, кінцева мета якої, - розпочати постійну соціальну зміну. Вплив змін може бути відчутним як на макро рівні (країна або більш широко), так і на мезо (регіон, локально) та мікро (невеликі групи людей) рівнях. [6, с. 18-25; 5, с. 69]

Метою статті є виведення сутності соціальних інновацій та розгляд рішень цього типу, реалізованого у глобальному вимірі, і, трохи вузький знімок - за ініціативою польських соціальних новаторів.

У матеріалі наведені відомості про загальні проблеми в інноваційній зоні відрізняються в окремих точках, визначена специфіка соціальних інновацій та прикладів у глобальних та національних умовах (Польща).

Дослідження використовувало теоретичні матеріали з наукової літератури, розроблені дослідниками, що займаються здійсненням соціальних нововведень.

II. Інновація

У різних галузях соціально-економічної практики та наукових дисциплін, інновації розглядаються по-різному [3, с.11]. Ми знаходимо сучасне популярне визначення в посібнику Oslo Manual, де інновація визначається як «реалізація нового або значно покращеного продукту (продукту або послуг) або процес, новий маркетинговий метод або новий організаційний метод в економічній практиці. Організація робочого місця або відносини з оточенням». [8, s.48]

Спостерігаючи за інноваціями у соціально-економічному житті, можна побачити, що цей термін стосується як технічної сфери, представлених на ринку, рішень для менеджменту, маркетингу, а також створення соціальних інститутів, спрямованих на підтримку інноваційних процесів. [1, с. 42]

При застосуванні нововведень, як досягнення, ми можемо отримати їх у:

– економіці та виробництві: робочі інструменти та способи їх використання, нові форми виробництва, нові товари споживання;

- у сфері соціальних організацій: нові конструкції індивідуальної або колективної поведінки, нові установи суспільного життя;
- у сфері психологічної культури: продукти автономної творчості, наукові відкриття, художні роботи тощо.

Таким чином, інновації можуть розглядатися в технологічних, соціальних, економічних, організаційних або правових вимірах [8, с.12].

Оригінальні нововведення - це новітні розробки на традиційному рівні, які мають якості невідомих нових продуктів. Інновації передбачають поширення та широке придбання оригінальних нововведень, так звана Дифузія інновацій [9, с.11-12]. І обидва є надзвичайно важливими в процесі соціально-економічного розвитку суспільств.

III. Специфіка соціальних нововведень

Якщо ми визнаємо, що кожна інновація має соціальний аспект сама по собі, то окреме визначення соціальних нововведень буде непотрібним. Однак, існують різноманітні спроби уточнити цю концепцію, хоча зустрічаються за бар'єром вимірювання виконання соціальних потреб. [4, с. 27-43]. Прикладом визначення соціальних інновацій може бути визначення Європейської комісії, де соціальні інновації, розглядаються як розробка та реалізація нових ідей (продукти, послуги та моделі) для задоволення соціальних потреб та створення нових соціальних відносин або співпраці. Вони дають нові відповіді на невідкладні соціальні потреби, спрямовані на покращення добробуту людини. Соціальні нововведення - це інновації, які є соціальними як з точки зору цілей, так і ресурсів. Це нові рішення, які не тільки корисні для суспільства, але також збільшують здатність осіб діяти [10, с.6].

Тому соціальні нововведення є новими способами розв'язання соціальних проблем та підвищення якості життя. Рівночасно вони адаптуються до специфіки певної спільноти та результату його потреб. Соціальні інновації описують весь процес, за яким створюються нові відповіді для соціальних потреб. Цей процес складається з чотирьох основних елементів:

- ідентифікація нових / незадоволених / неналежним чином задоволених соціальних потреб,
- розробка нових рішень у відповідь на ці соціальні потреби,
- оцінка ефективності нових рішень у задоволенні соціальних потреб,
- поширення ефективних соціальних нововведень [2, с.6]

Наслідком зростаючого значення соціальних нововведень є зміна популярної Моделі Потрійної Спіралі (Triple Helix Model), в якій співпрацюють користувачі інноваційно - підприємства, університети та державні органи, котрі взаємодіють через Чотиримісну Спіральну Модель (Quadruple Helix Model, QH), яка також включає в себе інновації, вироблені безпосередньо самими споживачами. Роль університетів, промисловості та державних органів полягає у підтримці громадян шляхом надання відповідних інструментів, інформації, правової бази для розробки компетенцій та навичок. У моделі QH все суспільство бере участь у постійних нововведеннях, що спричиняє співпрацю через мережі, партнерські відносини та взаємодії [5, с.70].

IV. Соціальні нововведення у глобальному вимірі

Родоначальник сучасних соціальних нововведень, Мохаммад Юнус, лауреат Нобелівської премії з 2006 року, засновник банку Грамеен надає мікропозики для бідних мешканців Бангладеш. Він був натхненником глобальної організації АШОКА [18, 5, с. 68].

Міжнародна організація соціальних новаторів «Ашока Новатори Для Суспільного Блага» є суб'єктом, що шукає та об'єднує людей, що приносять нові, незвичайні ініціативи розв'язання соціальних проблем - провідних соціальних підприємців, що сприяють інноваційним та системним рішенням. Обрані близько 100 людей з усього світу, що займаються підприємництвом, які об'єдналися у спілку «Новатори за спільні цілі». Поки що було обрано понад 3700 таких людей. Програма була запущена в Індії в 1981 році, потім у 1980-х роках в Індонезії, Непалі, Бангладеш, Мексиці та Бразилії. У 1990-х роках цей рух досяг Зімбабве, Нігерії, Код-Дівуара, Малі, Сенегалу та Гани, а також розповсюдився у європейських країнах - Чехії, Угорщині, Словаччині та Польщі. У 2002 році перші члени були обрані в Канаді та Сполучених Штатах, а в 2006 році в Німеччині, Франції, Іспанії. Ашока сьогодні працює у 92 країнах світу. [17]

Прикладом учасника руху Ашока є Джеро Білліморія, індійський соціальний підприємець та засновник декількох міжнародних неурядових організацій. Вона заснувала Child Helpline International - міжнародну мережу постачальників телефонних послуг у надзвичайних ситуаціях для дітей (173 телефонах для дітей у 142 країнах - 12.2019 р.). Мережа відповіла на понад 140 мільйонів дзвінків. Ще одним глобальним проектом є Aflatoun (Child Savings International, 2005 р.), метою якої є вивчення дітьми своїх прав та економічних обов'язків, а також розвиток базових навичок та звичок у сфері фінансового менеджменту. Кожен рік Aflatoun International опікується понад 4 мільйонами дітей. Вона знаходиться у списку 100 кращих НУО Global Journal у 2012 та 2013 роках [15].

Джеро Білліморія, у співпраці з великою групою соціальних підприємців, також є одним із засновників руху Catalyst 2030, метою якого є прискорення досягнень сталого розвитку ООН до 2030 року. Офіційно відкритий на Всесвітньому економічному форумі в Давосі 20 січня, і включає 1010 членських організацій у 197 країнах [14].

V. Соціальні нововведення в Польщі

Серед соціальних нововведень у Польщі можна назвати наступні:

- в даний час є регіональне та місцеве значення у Польщі, але можуть бути адаптовані в інших країнах,
- вони реалізуються в інших країнах і підлягають місцевої дифузії до Польщі,
- встановлено за ініціативою польських соціальних підприємців та отримана транснаціональна популярність.

Серед проектів, реалізованих у Польщі, можна згадати ініціативи, що фінансуються інкубатором соціальних нововведень [16]. Серед спільних рішень, такі пропозиції, як:

– Мобільна бібліотека - система оренди та аудіокниг разом зі службою добровольців читання.

– Основним припущенням про ідею полягає в оренду книг та аудіокниг разом з сукні похилого віку людей з обмеженими мобільністю та / або сприйняттям, людьми з обмеженими можливостями та людьми, які мають труднощі з читанням, сприяючи відновленню осіб з цільової групи доступу до літератури. (Замовлення телефоном або онлайн). [12]

– Інтернет-служба з інформацією про архітектурні та функціональні способи адаптації житлової зони для людей з обмеженими можливостями разом з базою даних потенційних підрядників та базою знань з можливістю отримання співфінансування для їх реалізації [13].

– Інститут польської сенсорної доступності - це набір керівних принципів у вигляді сенсорної довідки до створення місць, адаптованих для доступності для чутливих осіб (людей з сенсорною інтеграцією або SI) та веб-сайтом www.instytitostpness.pl разом з базою даних. [19]

Це такі заходи, які також можуть бути адаптовані в інших країнах.

Приклад проекту, реалізованого в інших європейських країнах, та у світі та адаптований у Польщі, є Монтесорі для людей, постраждалих від хвороби Альцгеймера, що складається з підтримки будинків соціальної допомоги, які надають послуги людям, що страждають на специфічні захворювання при застосуванні терапії, заснованої На Марії Монтесорі. Предметом інновацій є розробка способу популяризації та реалізації методу у реаліях польських центрів, у тому числі шляхом навчання терапевтів та адаптації. [16]

Цікаві соціальні інновації, створені в Польщі з питань транснаціонального значення, став проект 18-річного (тодішнього) польського студента Матеуса Маха, спочатку присвячений громадам музики хіп-хопу та в кінцевому підсумку сприяє спілкуванню з глухими людьми в американській мові жестів (ASL). Five App програма для смартфонів дозволяє створювати власні смайлики (по-різному розташовані пальці), в яких кожен жест означає певну інформацію. Його вдосконалена версія була присвячена американському ринку Five App, що дозволяє вам надсилати короткі повідомлення в мові заголовка людям, в даний час є десяток або близько тисяч користувачів у світі [11].

VI. Висновки

Соціальні нововведення є відносно новим елементом, що відрізняється від традиційних процесів соціально-економічного розвитку, заснованого на знаннях та інноваціях [6, с. 23]. Вони призначені для визначення інновацій, що розуміють у сенсі, зазначеному керівництвом Oslo Manual відмінність, однак, полягає в тому, що їх мета - соціальні зміни та отримання соціальної доданої вартості. Очевидно, що економічна рентабельність, не виключена, однак, основою цього виду інноваційних ідей, продуктів або послуг завжди є розв'язання соціальних проблем.

Важливою особливістю соціальних нововведень є їх здатність посилити відносини та соціальні зв'язки або навіть створити нові зв'язків такого типу. Крім того, вони зміцнюють здатність громади до саморозвитку та кращого використання своїх ресурсів.

Ці приклади інноваційних соціальних рішень оснащені користувачами з новими інструментами, надають їм більшу незалежність та зміцнюють свої компетенції. Отримані переваги призводять до того, що дифузія соціальних нововведень у розмірах від місцевого до глобального є корисним явищем. Однак соціальні новатори повинні мати велику чутливість до культурного, соціального, правового або інституційного контексту, який може змінити соціальне отримання інновацій та призвести до того, що на місцевому рівні, до іншої, ніж передбачувані результати. Однак залучення цих осіб та їх готовність до широкої взаємодії є ключовими елементами процесів реалізації соціальних нововведень.

Список використаних джерел

1. Boguski J. Przydatność teorii innowacji w rozwoju klastrów. Zarządzanie. Teoria i Praktyka. 2015. Nr 1 (11).
2. Guide to Social Innovations. European Commission, 2013. https://ec.europa.eu/eip/ageing/library/guide-social-innovation_en.html
3. Kotler Ph. Marketing: Analiza, uwarunkowania, wdrażanie, kontrola. Warszawa: Wydawnictwo Gebethner i S-ka, 1994.
4. Kwaśnicki W. Jak wspierać innowacje społeczne [w:] Innowacje społeczne od idei do upowszechniania efektu. A. Olejniczuk-Merta (red.). Warszawa: Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, 2014.
5. Morawska-Jancelewicz J. Innowacje społeczne w miastach europejskich. Przykłady dobrych praktyk. *Studia Miejskie*. 2016. Tom 23.
6. Olejniczuk-Merta A. Innowacje społeczne – aktywizacja społeczeństwa czy coś więcej? [w:] Innowacje społeczne od idei do upowszechniania efektu. A. Olejniczuk-Merta (red.). Warszawa: Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, 2014.
7. Podręcznik Oslo. Zasady gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji, Wydanie trzecie. Paryż: OECD/Eurostat, 2005. (Oslo Manual. Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data, Third edition. Paris: Organization for Economic Co-operation and Development Statistical Office of the European Communities, 2005.
8. Szmidt K. J. Pedagogika twórczości. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2007.
9. Od kreatywności do innowacji, Pozaformalna Akademia Jakości Projektu, część 7, D. Gmitrowicz, J. Jędrzejczak (red.). Warszawa: Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Narodowa Agencja Programu Erasmus+, 2014.
10. Social innovation: inspirational practices supporting people throughout their lives, 2020 <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=1022&furtherNews=yes&newsId=9842>
11. Siwik K. Ma 22 lata, a jego aplikacja podbiła świat. 2019 <https://innpoland.pl/153649,five-app-opus-komunikator-dla-gluchych-i-platforma-muzyczna-mateusz-mach>
12. <https://bibliotekamobilna.pl/>
13. <https://brakbarier.pl>
14. <https://catalyst2030.net>
15. https://en.wikipedia.org/wiki/Jeroo_Billimoria
16. <https://innoes.pl/baza-innowacji-spoecznych/>
17. [https://pl.wikipedia.org/wiki/Ashoka_\(stowarzyszenie\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Ashoka_(stowarzyszenie))
18. <https://www.ashoka.org/pl-pl>
19. <https://www.instytutdostepnosci.pl>